

IPAR EUSKAL HERRIKO LABORANTZA

EHLGk hogeit urte beteko dituela, egitura publikorik ez zerumugan

Euskal Herriko Laborantza Ganbera elkar- tearen hogeit urteak ospatu zituzten as- teburuan Ainhize-Monjolosen. 2005eko urtarrilaren 15 hartan sortu zuten Lapurdi, Baxenabarre eta Zuberoako laborantzaren garapena –hori bai, iraunkorra eta herri- koia izan nahi duena– sustatzeko tresna, noizbait egitura publiko gisa funtziona- tzeko itzaropenarekin. Bi hamarkada pasa

dira, EHLG erreferentzia bat da, baina izaera publikoa duen egiturarik ez du lortu Ipar Euskal Herriak. Beharrak eta aldarriak hor segitzen dute. 2017an sorturiko Euskal Hi- rigune Elkargoa alde kokaturik, esperantza baldin bazen ere, badirudi berriz tiraderan sarturik dutela tresna. Izaera publikoa lu- keen egitura bat lortzea nekeza duelako aitorpenik ez duen lurralde batek.

JENOFA BERHOKOIRIGOIN

Duela hogeit urte, urtarrilaren 15 batez batu ziren mila lagun Ainhize-Monjolosen (Baxenaba- rre), EHLG Euskal Herriko Labo- rantza Ganberaren sortzearen kari. Alta, egun batzuk lehenago Pirinio Atlantikoetako prefetak gutuna bidali zien ELB sindikatuari, Ipar Euskal He- rriko auzapezei, Pirineo Atlantikoetako Kontseilu Nagusiko lehendakariari eta legebiltzarkideei: EHLGren "izaera, hel- buruak eta antolaketa" legez kanpokoak direla erranik, egituraren sortzeko bi- dean gibel egitea galdetzen zien. Sortze ekitaldian ez agertzeko manua ere bide- ratzen zien hautetsiei.

Hortik hilabete batzuetara, ekainaren 8an jarri zuen salaketa prefetak, eta lau urte geroago hasiko zituzten EHLGren eta elkarteko presidente izandako Mixel Berhokoirigoin zenaren kontrako epaike- tak. *Laborantza ganbera* izena erabiltzea debekatua zela zioen Frantziako Esta-

tuaren ordezkariak, izen hori erakunde publiko batena zela argudiatu, baita departamendu mailako laborantza gan- beraren lekua hartuko zuelakoan legez kanpoko zela ere. Prefetaren ondoan parte zibil kokatu zen FDSEA sindikatu- ren eskuetan den departamenduko la- borantza ganbera bera. Behin betiko edo aldi baterako (bost urte gehienez) legez kanporatzeko eta Berhokoirigoin urte ba- tez preso sartzeko arriskua zegoen. Bost urtez iraun zuen auzibideak, EHLGren aldeko epaiari helegitea jartzen ziolako aldi oro prokuradoreak. Azkenean, etorri zitzaizen behin betiko aitortza 2010eko maiatzaren 6an: EHLGren absoluzio epaia berretsi egin zuen Paueko Auzitegiak. "Epaia berresteak dimentsio historikoa du Euskal Herriarentzat, baita soziala eta lurraldeari lotua ere", adierazi zuen Berhokoirigoinek epaia jakin zuenean.

Dorpea izan zitzaizen auziaren garaia –auzien garaia, hobeki erranda, EHLG

diruz laguntzea erabaki zuten Herriko Etxeak ere auziperatu zituztelako-. Oro- tara hogeita zazpi zituzten epaitu, elkar- tearen egoera finantzarioa kili-kolo utzi- ta eta eguneroko lanean trabak jarrita. Baina, balioa atera zioten: "Izugarrizko konplikazioak ekarri zizkigun, baina izu- garrizko indarra eman zien egiturari eta proiektuari", oroitzen du Iker Elozegi elkarteko koordinatzaile orokorrak.

Babes sozial sendo eta zabal baten gainean eraikitakoa delako EHLG. Ba- tetik eta inportanteena, laborariaren sos- tengua. Urte luzeak eman zituen ELB sindikatuak Ipar Euskal Herriarentzat laborantza ganbera bat aldarrikatzen eta aldarri hori lehen lerroan jarrita burutu zituen 2001eko departamendu mailako laborantza egiturarako hautes- kundeak: Ipar Euskal Herriaren garaile kokatuz gero, egitura publiko hori sor- tuko zutela argi utzi zuten. Kanpaina beroa eraman zuten eta lehen aldikoz

GALZKA IROZ

Horrelakorik ez egiteko manua bideratu bazien ere Pirinio Atantikoetako prefetak, 2005eko urtarrilaren 15ean sortu zuten Euskal Herriko Laborantza Ganbera elkarte. Egoitza Ainhize-Monjolosen du, Baxenabarren.

kokatu ziren Ipar Euskal Herrian garai- le. Adostasun batera heltzeko urratsa proposatu zieten beste behin departamenduko ganbera kontrolatzen zuten FDSEAkoei, baina ezetza borobila jaso zuten Pauetik.

Hori horrela, departamendu mailan irabazitako aulkiak hutsik utzi eta tresna beren baitatik sortzeko desafioari lotuko zitzaizkion. Aldarri instituzionala bezainbat, laborarien errealitateari erantzuteko behar gorria bazelako. Lekuko laborariak laguntzea, kalitatea eta ongizatea lehenesten duen nekazaritza eredu bat sustatzea, gazteen instalazioa eta etxalde ttipien geroa bermatzea, lurralde proiektu orokorra- goan laborantza iraunkorra eta herri-koia txertatzea... behar andana zituzten identifikaturik. Horretarako sortu zuten noizbait ofiziala izatea xede zuen laborantza ganbera alternatibo hori.

Hautetsien eta oro har herritarren babesa ere bazuten: Lapurdi, Baxenabarre eta Zuberoako 158 auzapezetatik 110 agertu ziren egituratze horren sortzearen alde eta auzien garaietan 7.000 herritarren eta 1.000 hautetsiren atxikimendua errezibitu zuten.

Orduz geroztik hogeitaz urte pasa dira, eta laborantza herrikoia eta iraunkorren sustatzaile nagusia da EHLG. "Erreferentzia bat bilakatu gara, laborarientzat, hautetsientzat eta herritarrentzat. Eramana izan den lanaren emaitza da, jendea kontent da EHLGn jasotako zerbitzuekin", dio Elosegik.

2005az geroztik, 2.870 laborari ezberdin dira Ainhize-Monjoloetik pasa -2024an 650 bat dituzte lagundu, horietan 89 lehen aldikoz agerturikoak-. "Beti gora doa laguntzen ditugun laborarien kopurua. Ikusirik laborari kopurua ttipituz doala, argi

gelditzen da lekua hartzen ari garela", dio Elosegik.

Bistan da, EHLG ez da laborantza iraunkorren arloan dabilen egitura bakarra; hori dira ere Arrapitz federazioaren baitan batzen diren egiturak -bakar batzuk aipatzearen, laborantza ekologikoaren sustatzaile den BLE elkarte, laborariak kudeaketan eta kontabilitatean laguntzen dituen AFOG, Lurzaindia eta laborari izan nahi dutenen proiektua abiarazteko laguntzeko Trebatu egitura-. Baina salbuespenak salbuespen, guziak datoz ELBren baitako laborarien ideietatik eta ausardiatik, eta ez departamenduko ganberako bulegetatik.

Urtero lez, hogeitaz urteak ospatu zituzten urtarrilaren 18an Ainhize-Monjolosen. Baina, gaurdanik jarria dute festa handirako data: apirilaren 5ean izanen dute Heletan.

EHLG-K-UTZIA

Elkarte sortu eta hilabete batzuetara jarri zuen EHLGren aurkako salaketa Pirineo Atlantikoetako prefetak. Azkenean, EHLGren alde egin zuen epaileak. "Epaia dimentsio historikoa du Euskal Herriarentzat, baita soziala eta lurraldeari lotua ere", adierazi zuen auziperatua zen Mixel Berhokoirgoien zenak.

EGITURA PUBLIKOA, BETI ESKAS

Hogei langile eta 1.710.000 euroko aurrekontua duen egitura eraginkorra izanik ere, EHLG elkarte bat da. Horregatik, oraindik ere egitura publiko bat aldarrikatzen segitzen dute ELBko laborariek. Horien artean da Maritxu Lopepe, urtarril honetan diren departamenduko laborantza ganberako hauteskundearen kari ELBren zerrendan dena: "Ikusirik laborariek dituzten zailtasunak, lansari duina segurtatzea da gaur egungo lehenetasuna. Guk diogu hori lortzeko bide ezberdinak badirela, eta horien artean dugu tresnak gutarik hurbil ukaitearena. Horregatik dugu begi onez ikusten Ipar Euskal Herriarentzako egitura bat ukaitearena". Adibide gisa jartzen du

iaz Euskal Hirigune Elkargoak etxaldea ttipiei begira bozkaturiko dirulaguntzarena.

Ofizialki, 2017ko biltzar nagusian plazaratu zuen Laborantza eta Elikaduraren Bulego Publikoaren eskaera EHLGk. Urte horretan sortu zen Euskal Hirigune Elkargoa eta laborantzaren eskumena harturik, sekulan baino egingarriagoa bihurtzen zitzaien. Egituratzeko horren alde agerturik, ikerketa juridiko bat bideratu zuen hirigune elkargoak 2020an, zuzenbideak dakartzan aukerak baita mugak ere aztertze asmoz. "Ez dugu zalantzan jartzen [departamenduko] laborantza ganbera. Baina departamenduaren erdia, hau da, 158 herri ordezkatzeko duen egitura gara, eta laborantza

arloko eskumenak ditugu. Politika hori gauzatu ahal izateko tresna juridiko bat beharrezkoa dugu", adierazi zuen hirigune elkargoko presidente Jean- René Etchegarayk, urte horretako EHLGren biltzar nagusian.

Parean, horrelakorik ez dute nahi FDSEako ordezkariak. Diotenez, "doblai" bat litzateke, departamenduko laborantza ganberak Donapaleun (Baxenabarre) duen egoitzatik erantzuten dietelako lekuko laborarien beharrei. Argiki kokatu dira kontra. Alta, 2017az geroztik, lerroak mugitu dira. Finean, ez litzateke egitura publiko bat, elkarte bat baizik. Baina berdin dio: kontra dira. Iazko azaroaren 12an aurkeztu zituzten lehen aldikoz elkartearen estatutuak

ARABAKO BERTSO KUADRILLA ARTEKO A
2025

KUADRILLAKO BERTSO EGUNAK

URTARRILAK 22 - APIRILAK 5

4 FINLERDI eTA FINLA

14 talde, 76 bertsolari,
17 epaile, 21 gai-jartzaile,
eta beste 11 laguntzaile

www.bertsozale.eus/araba

araba álava
Euzko Legebiltzariaren Bulegoa

URS

LARONAL

Vital

urtepan

artepan

ARGIA

JEAN-RENÉ ETCHEGARAY EHLG-REN ABOKATU IZANDAKOA

“Pragmatikoa izanda, elkarte izaera da daukagun aukera bakarra”

Gaur egun Baionako auzapez izateaz gain, Euskal Hirigune Elkargoko presidente ere da Jean-René Etchegaray. EHLGren lehen urteetan hautetsi bazen ere, abokatu ogibidean zebilen. Bera izan zen EHLGren abokatueteriko bat. Euskal Hirigune Elkargoak sortzeko duen Laborantza eta Elikadura Bulegoaz aritu gara solasean.

Ipar Euskal Herrirako Elikadura eta Laborantza Bulegoa sortu nahian dabil Euskal Hirigune Elkargoa. Haatik, ez du estatutu publikoa ukanen.

Egia da duela zenbait urte egitura publiko gisa irudikatzen genuela, baina gaur egungo proposamenak elkarte izaera du. Oraingoz horrela eta gero gerokoak. Baina, hori ere ez du begi onez ikusten [departamenduko] laborantza ganberak, edo behintzat duda anitz ditu. Elkargoko Laborantza eta elikadura batzordearen baitan eraman behar da aitzina gaia. Laborantzaren sektoreko eragile guztiekin ere hitz egin behar dugu. 2025 hasieran sortzea da xedea. Ez dizut ezer ikasiko erranez laborantza betidanik izan dela zatiketa gai bat departamendu honetan. Batzuek diote bulego hori dobloi bat litzatekeela, departamenduko ganberaren Euskal Herriko adarrak betetzen duelako zerbitzua. Ez naiz horrekin ados. Laborantzaren eskumena du Euskal Hirigune Elkargoak, baita laborantza lurraren gaiarena ere. Horrelako eskuhartze politikorik ez da Biarnon. Euskal Herri mailan gai horiei buruzko beste batzargune batzuk ere badira, eta hori ez da traba bat. Eragile guztien arteko kontzertazioaren bidetik egin behar dugu aitzina. Ez gatoz konkurrentzia egitera departamenduko laborantza ganberari, EHLGri ez eta inori. Elkarte izaerak malgutasuna eta ukaezina

izatea dakartza, berez elkarte bat sortzearena eskubide bat delako.

Baina zergatik baztertu duzue izaera publikoarena?

Berez ez da baztertua. Ez da gehiago gaur egungo aipagaietan. Sinpleki errateko, ez genuke gauzatzen ahalko. Zailtasun juridikoak hor ditugu, eta nire irudiko, hobe aitzinetik kontuan hartzea. Frogatu ditzagun gure gaitasunak elkarte gisa; hobe da, jakinik aldarri instituzionalak pareta bat lukeela parean. Batzuen irudiko etapa bat izanen da. Ageriko da, dena dela, ezinbestekoa dugun etapa da.

2020an egingarri ikusten zenuen estatutu publikoarena. Ezinean, legeak dakarren desberdintzerako eskubidea erabiltzea zenuen xede.

Diozuna osoki egia da, eta baliatuko dut atzera begira jartzeko. 2020an [Lurralde kohesiorako ministro] Jacqueline Gouraultek aurkezturiko 3DS deituriko lege proposamenak zekarren desberdintzerako eskubide hori. Ipar Euskal Herri-rako hainbat gaienez (ingurumena, etxebizitza, laborantza...) interesgarria iruditzen zitzaidan, zuzenbide komuna saihesteko eskubidea zekarrelako. Esperantza baguenen, baina azkenean lege horrek ez ditu espero genituen emaitzak ekarri. Argiki diot, atsekabe handia izan da bozketa hori. Hori horrela, pragmatikoa izan nahi badugu, elkarte estatutua da gelditzen zaigun bakarra. Hori inork ezin digu debekatu, Konstituzioak dakarren eskubide bat delako. Funtsean, horregatik zuen auzia irabazi EHLGk. Publikoa izatea litzateke ideala, baina gaur egun, legeak ez digu hori permititzen.

Duela 20 urte gauza bera zen. Badakizu, EHLGren abokatua

izan zinelako. Aitzinatzekotan, ausardiari eta irudimenari esker eginen da aitzina.

Arrazoimena eta determinazioa, biak behar dira aitzina egiteko. Arrazoimena, urratsez urrats aitzina egin behar delako, beti ere kontsentsua iparrorratz harturik; eta horrez gain, auzibideak egon daitezkeelako. Determinazioa ere: desadostasunean bagara gogor eutsi behar zaiolako, preferentziaz bide legegaitatik, besterik ezin dizut erran nik.

Baina uste dut berriz ere militantzari lotu beharko garela, instituzionalki gauzak mugiarazteko. Ipar Euskal Herriaren egituraketa instituzionala ez da erabat borobildua, benetan behar duen instituzioa ez du oraindik lortu. Horrek balio du egitura instituzionalarentzat, baina baita dituen politika publikoentzat ere. Etapa batean gara, ez gara helmugara helduak.

EHLGk 20 urte betetzen ditu. Hirigune Elkargoko presidente gisa, zer nolako balorapena egiten duzu?

Uste dut Euskal Hirigune Elkargoa ez genuela sortuko [Ipar] Euskal Herriko laborantzaren aitortza instituzionalaren aldeko borroka ez balute eraman –ez naiz alde juridikoaz ari, alde politikoaz baizik–. Hasteko, ukandako indar politiko hori ez genuen ukanen. Euskal Herriaren historia politiko garaikidean lekua badu EHLGk.

Balio handikoa da EHLGren eraman dugun elkarlana, konfiantzazko harremana daukagu. Euskal Herriko laborantzaren berezitasuna lehenesten du –eredu iraunkorra, ingurumenaren babesa, kontsumitzaileekin harremana...–. Ez diot departamenduko ganberak ez duenik hori egiten, baina, nahi edo ez, EHLGk dakartza ideia handiak, eta horiei esker gabiltza pauso bat aitzinago.

Laborarien partetik, baita kontsumitzaileen zein hautetsien partetik ere, babes handia jasotzen du elkarteak. Apirilaren 5ean ospatuko dituzte hogei urteak Heletan.

hirigune elkargoko laborantza eta elikadura batzordean. Laborantza arloko eragile guziekin bildu eta 2025 hasieran sortu nahiko luke Etchegarayk.

Xeheki landurik dute egituratze hori. Bere baitan lituzke kolektibitate publikoak (hirigune elkargoa, departamendua, eskualdea eta estatua-), lehen sektoreko egiturak (departamenduko laborantza ganbera eta EHLG hein berean jarrita), laborantzaren garapenaz arduratzen diren egiturak (laborarien sindikatuak, Arrapitz federazioa, sormarkak, kooperatibak, mendietako sindikatuak...) eta jendarte zibila (ingurumenaren aldeko egiturak, langile sindikatuak, kontsumitzaileak, Euskal Herriko Garapen Kontseilua...). Laborantza eta elikadura politikari buruzko eztabaida eta proposamen gune izatea luke xede.

2025: BOZKETA URTEA

Anartean, departamenduko laborantza ganberako hauteskundeetan bozkatzerara deituak dira Lapurdi, Baxenabarre eta Zuberoako laborariak. Sei urte guziz egiten dira, eta aurtengoak urtarrilaren 15etik 31ra iragaitekoak dira. ELB, FDSEA/JA eta CR Coordination Rural

sindikatuaren artean hautatu beharko dute. Hiru sindikatu, hiru nekazaritza eredu: laborantza herrikoia eta iraunkorra ELBk, azken hamarkadetan zabalduko agroindustriarena FDSEAK, eta guziari kritiko izatetik sortu den eta tarteka eskuin muturrerako irakurketa erraza duen CR. Gehiengoa lortzearekin, laborantza ganberaren giderrak esku artean hartu eta departamendu mailako laborantza politika bideratzen ariko da irabazlea. FDSEA da boterean departamendu mailan, eta Frantziako Estatuko departamendu kasik guzietan: 84 departamendu ditu, 3 CRk eta bakarra ELB bere baitan duen Confederation Paysannek. Beste behin ez da sorpresarik espero, ELB Ipar Euskal Herrian eta Confederation Paysanne Biarnon aurkezten direnez ezinezkoa dutelako garaipena. Parte-hartzea %54,2koa izan zen 2019an, eta Ipar Euskal Herriko botoen %54 inguru jaso bazuen ere ELBk, departamendu mailan bigarren kokatu zen, %24,2 eginik.

Bi zentzutan dute berebiziko garrantzia hauteskunde horiek. Batetik, ikusiko da laborariak pairaturiko krisi sakonak zertara bideratuko dituen: be-

tidanik boterean den FDSEA zigortzeko hauteskundeak izanen dira ala berdinduz azkar aterako da agroindustria? Parean alternatiba diren ELB eta Confederation Paysanne indarturik aterako dira? Zer nolako emaitzak lortuko ditu krisi horretatik bere zukuera atera nahian dabilen CR sindikatu gazteak?

Bestetik, Ipar Euskal Herri mailako emaitzek beren inportantzia dute: ELBk segituko ote du lehen indarra izaten? Ipar Euskal Herriko egitura publikoaren lorpenera heltzeko emaitza horiek garrantzia handia dute. "Auzi politikotzat" jotzen dute FDSEAKoek aldarria, borroka abertzaleari lotuz afera. Laborantzaren errealitateari ekartzen du, ordea, eztabaida ELBk: lehen sektorea erabat ezberdina da Ipar Euskal Herrian eta Biarnon -etxalde ttipiak eta mendiko laborantza nagusi gurean eta etxalde handiak, zerealgintza eta monokultura Biarnon-. Horregatik du bere errealitateari erantzunen liokeen egitura propioa behar Ipar Euskal Herriak. Horregatik sortu zuten ELB 1982an eta horregatik nahiko lukete egitura publiko hori, 2005ean bezala 2025ean ere. ●